

Luonnontuotealan mahdollisuudet ja kasvu Keski-Pohjanmaalla

**Kaustisen seutukunnan näkemyksiä luonnontuotealan
kehittämismahdollisuuksista**

23.2.2016

Petri Jylhä

Kaustisen seutukunta

Halsua – Kaustinen – Lestijärvi – Perho – Toholampi - Veteli

Kaustisen seutukunnan toiminta 2016

Elinvoima-
palvelut, hanke-
ja ohjelmatyö,
vaikuttaminen,
tilastot

**Aluekehittäminen
ja edunvalvonta**

**Elinkeinojen
kehittäminen**

Seutukunta

KASE Yrityspalvelu,
hanke- ja
ohjelmatyö,
vaikuttaminen,
työllisyyden
edistäminen

**Maaseutuhallinnon
tukeminen**

**Kuntien
yhteistoiminnan
kehittäminen**

Hanke- ja
ohjelmatyö,
KASEKA -yhteistyö

Yhteisten
palveluiden
kehittäminen,
valmistelu ja
yhteishankkeiden
vetäminen

**Uudistaminen, ideointi ja uudet avaukset
Verkostoituminen ja yhteistyö
Valmistelu ja toteutus
Rahoitus**

Kaustisen seutukunnan yritykset

Maatilat ja alkutuotanto	2013	2007	Muutos
Halsua	96	88	8
Kaustinen	230	261	-31
Lestijärvi	84	77	7
Perho	120	118	2
Toholampi	186	177	9
Veteli	176	177	-1
Yhteensä	892	898	-6

Mikro- ja pk-yrityksiä	2013	2007	Muutos
Halsua	74	67	7
Kaustinen	260	231	29
Lestijärvi	52	52	0
Perho	156	149	7
Toholampi	187	188	-1
Veteli	194	179	15
Yhteensä	923	866	57

Yrityksiä sis maatilat	2013	2007	Muutos
Halsua	170	155	15
Kaustinen	490	492	-2
Lestijärvi	136	129	7
Perho	276	267	9
Toholampi	373	365	8
Veteli	370	356	14
Yhteensä	1815	1764	51

Lähde: Tilastokeskus ,
Toimipaikkatilastot

Yritysten toimipaikat, henkilöstö ja liikevaihto

		2013
Kokkolan sk	Toimipaikkoja	3 610
	Henkilöstö	13 547
	Liikevaihto 1.000 euro	3 387 951
	Hlöstöä keskim.	3,8
	Liikevaihto keskim. (1.000 e)	938
	Liikevaihto/henkilö (1.000 e)	250
Kaustisen sk	Toimipaikkoja	1 815
	Henkilöstö	3 630
	Liikevaihto 1.000 euro	533 576
	Hlöstöä keskim.	2,0
	Liikevaihto keskim. (1.000 e)	294
	Liikevaihto/henkilö (1.000 e)	147

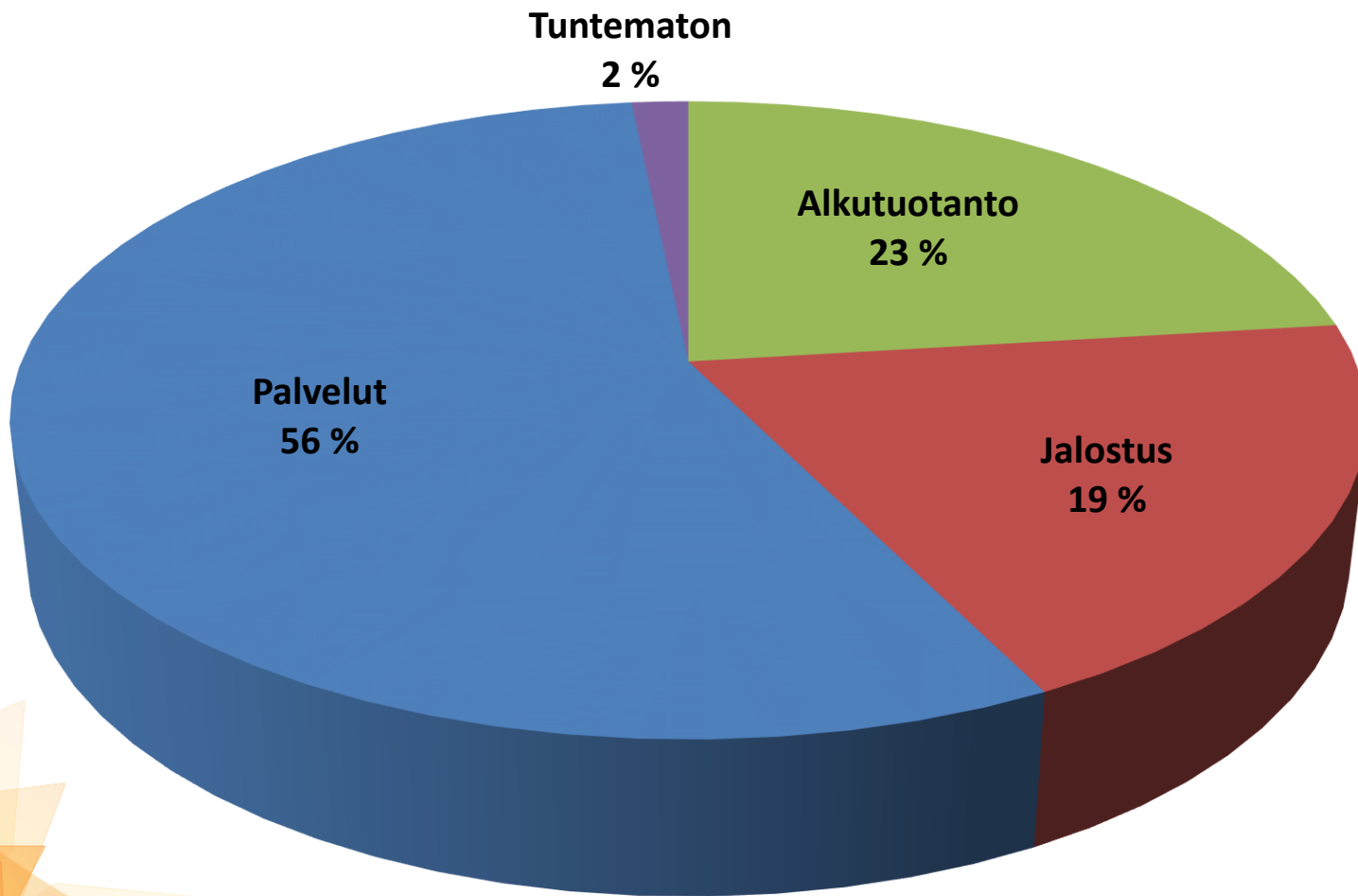
Tilastokeskus, Yritysrekisteri.

Huom! Ei sisällä maatalouden liikevaihtoa (seutukunta noin 100 milj.)

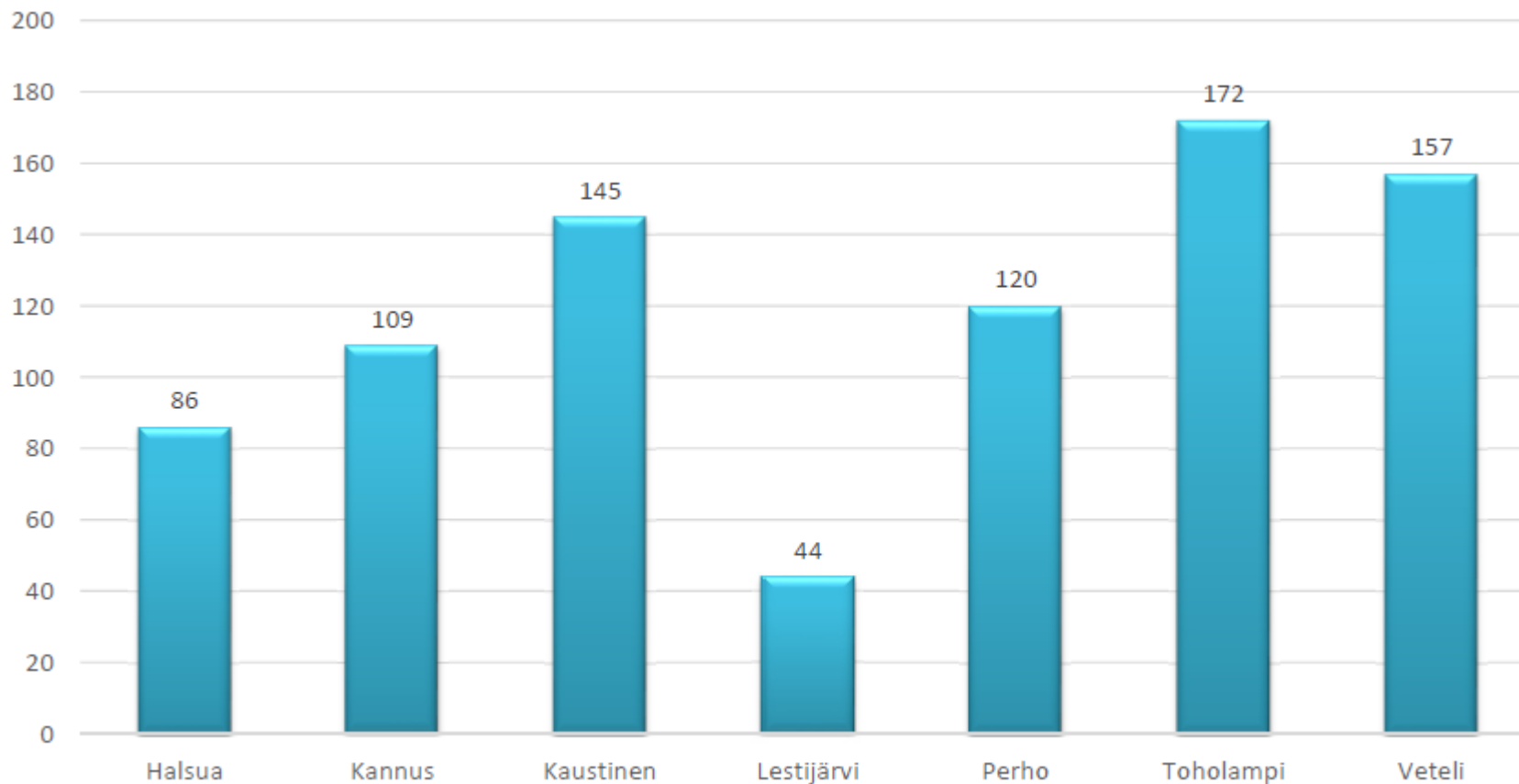
Työpaikkarakenne - työpaikat toimialoittain 2013

Toimialat (TOL 2008)	Keski- Pohjanmaa	Kaustisen sk	Halsua	Kaustinen	Lestijärvi	Perho	Toholampi	Veteli	Kokkolan sk	Kannus	Kokkola
Kaikki toimialat yhteensä	28410	5973	437	1908	309	945	1204	1170	22437	2220	20217
Alkutuotanto	2497	1378	125	364	142	183	295	269	1119	328	791
Jalostus	6301	1169	98	357	34	211	219	250	5132	581	4551
Palvelut	19318	3330	205	1161	127	534	669	634	15988	1295	14693
Tuntematon	294	96	9	26	6	17	21	17	198	16	182

Kaustisen seutukunnan työpaikkarakenne 2013

Maatilojen määrä KaseKa:n alueella 2015

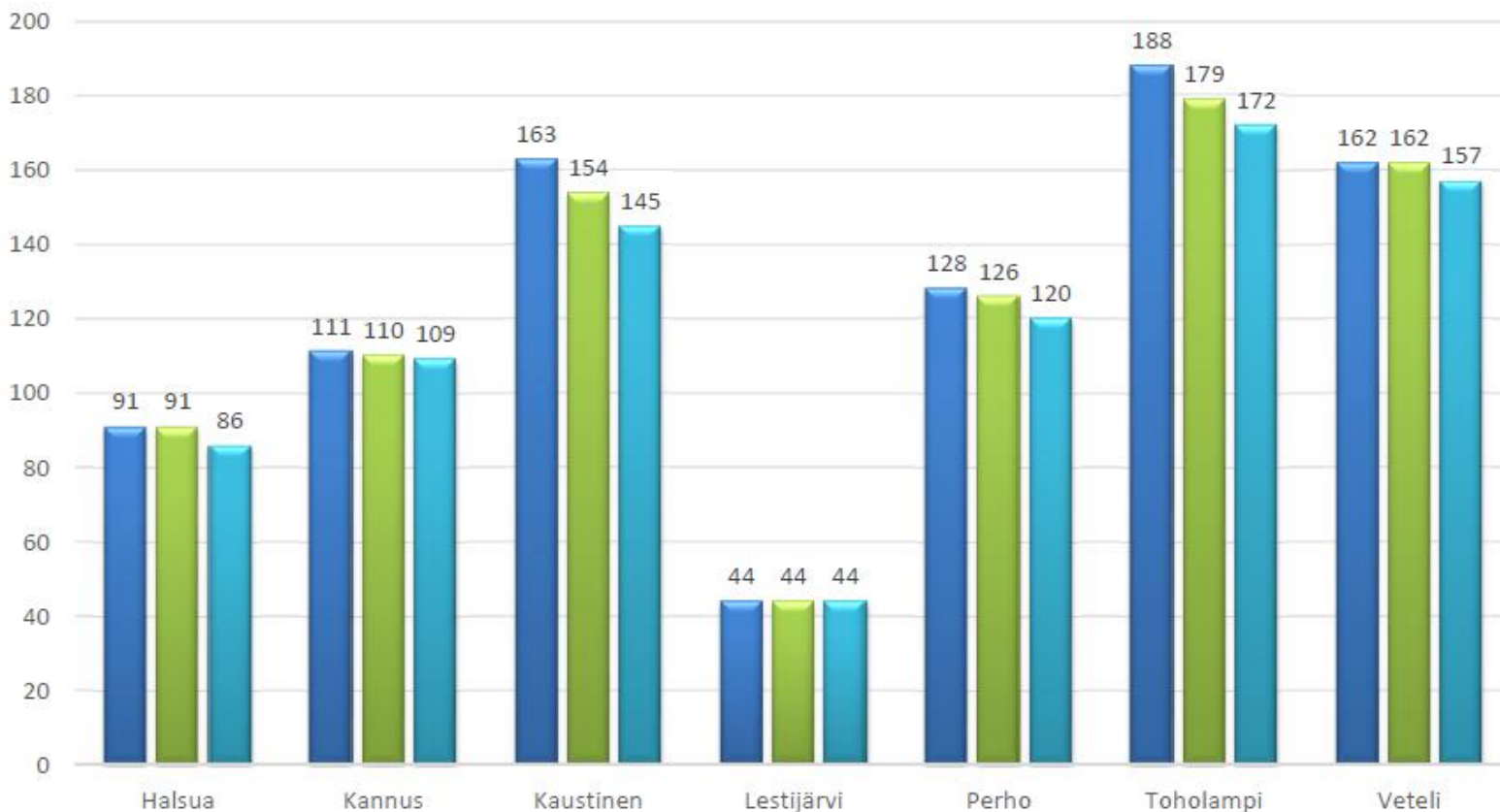

yht. 833 kpl
(Kaustisen seutukunta 724 kpl)

Maatilojen määrän kehitys

Tilamäärä yhteensä KaseKa:n alueella 2013: 887 2014: 866 2015: 833

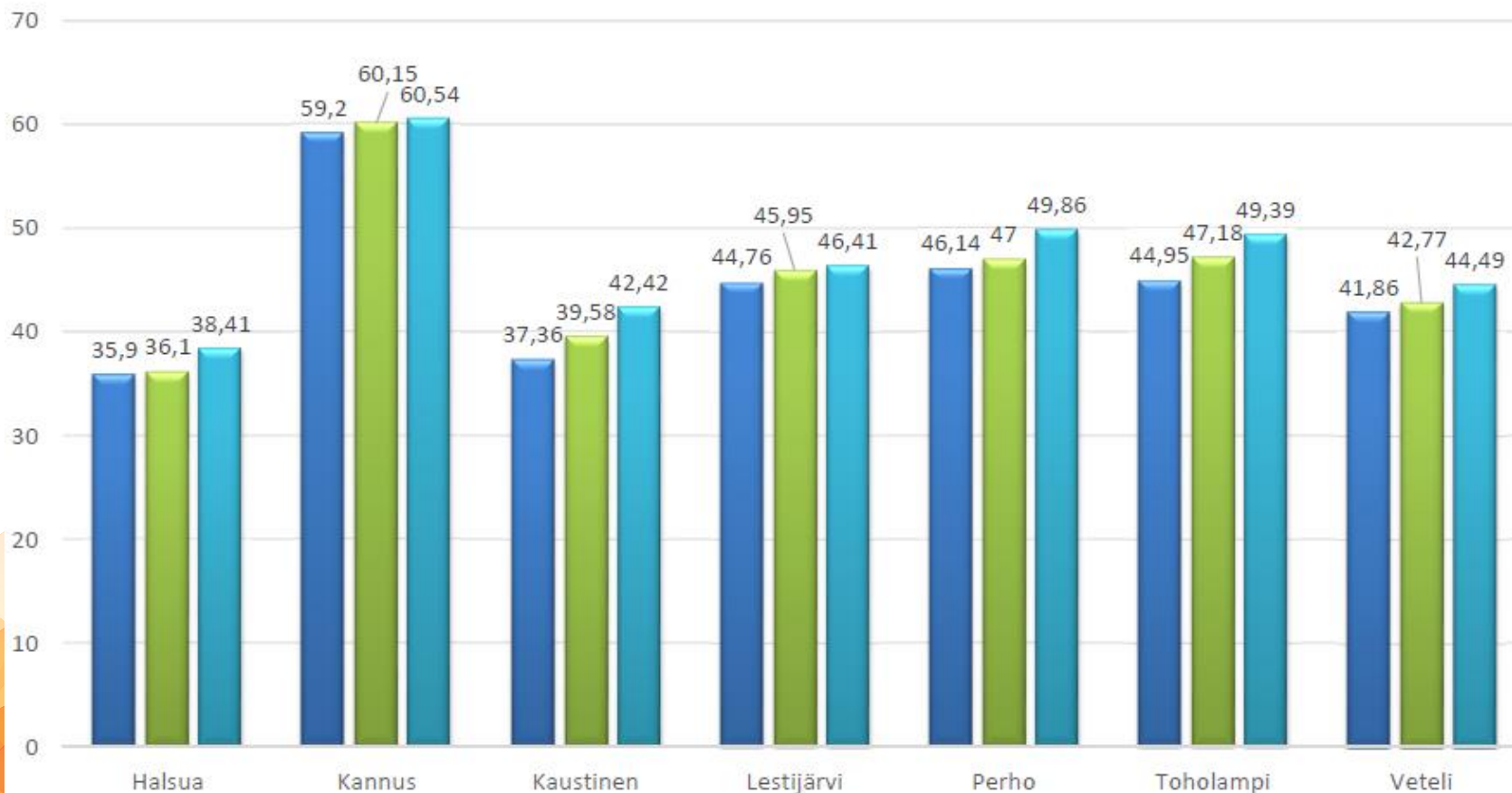
Keskipinta-alan kehitys

Keskimäärin Kaseka:n alueella

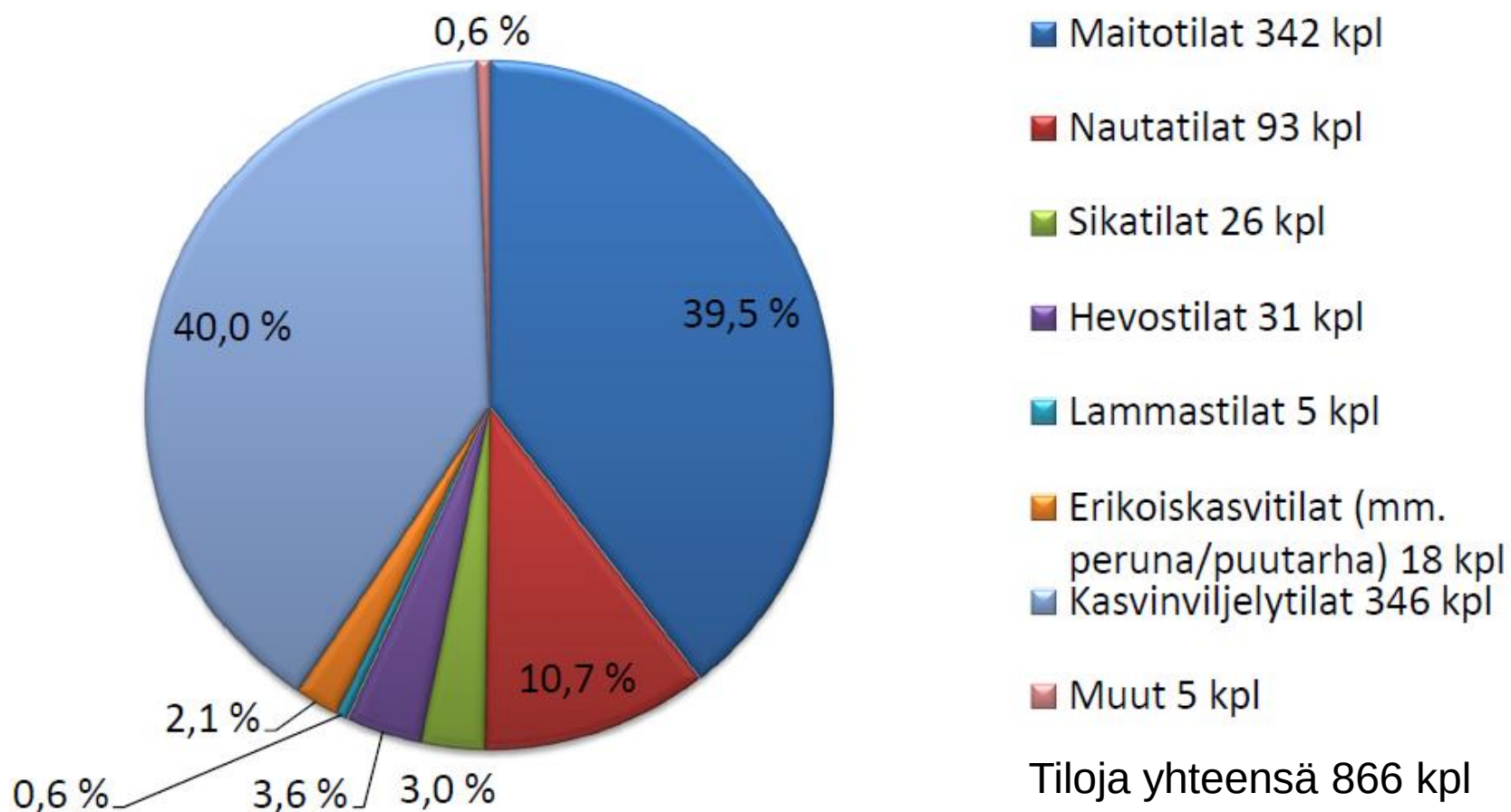
2013: 44,01 ha/ tila

2014: 45,40 ha/ tila

2015: 47,49 ha/ tila

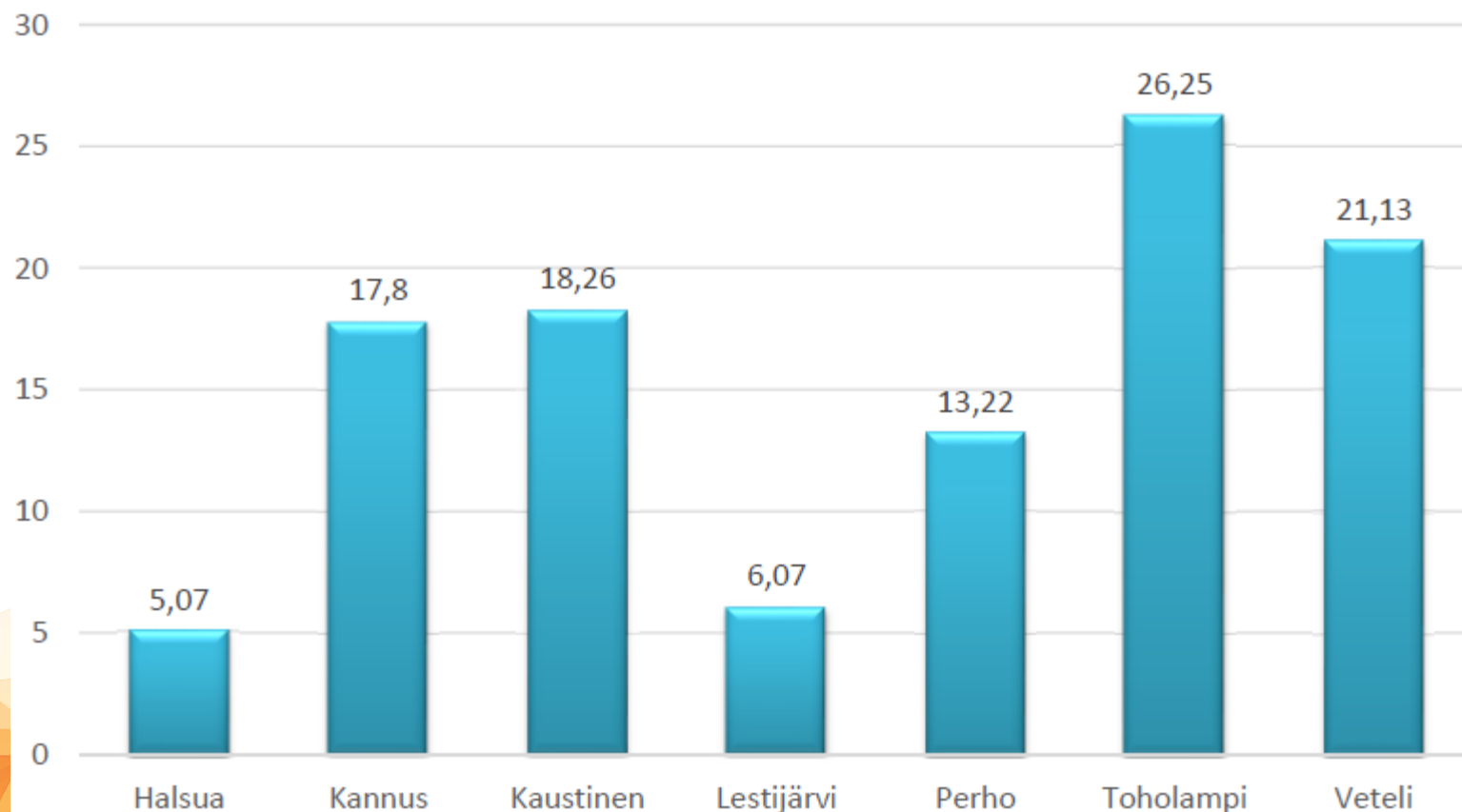

Päätuotantosunnat 2014

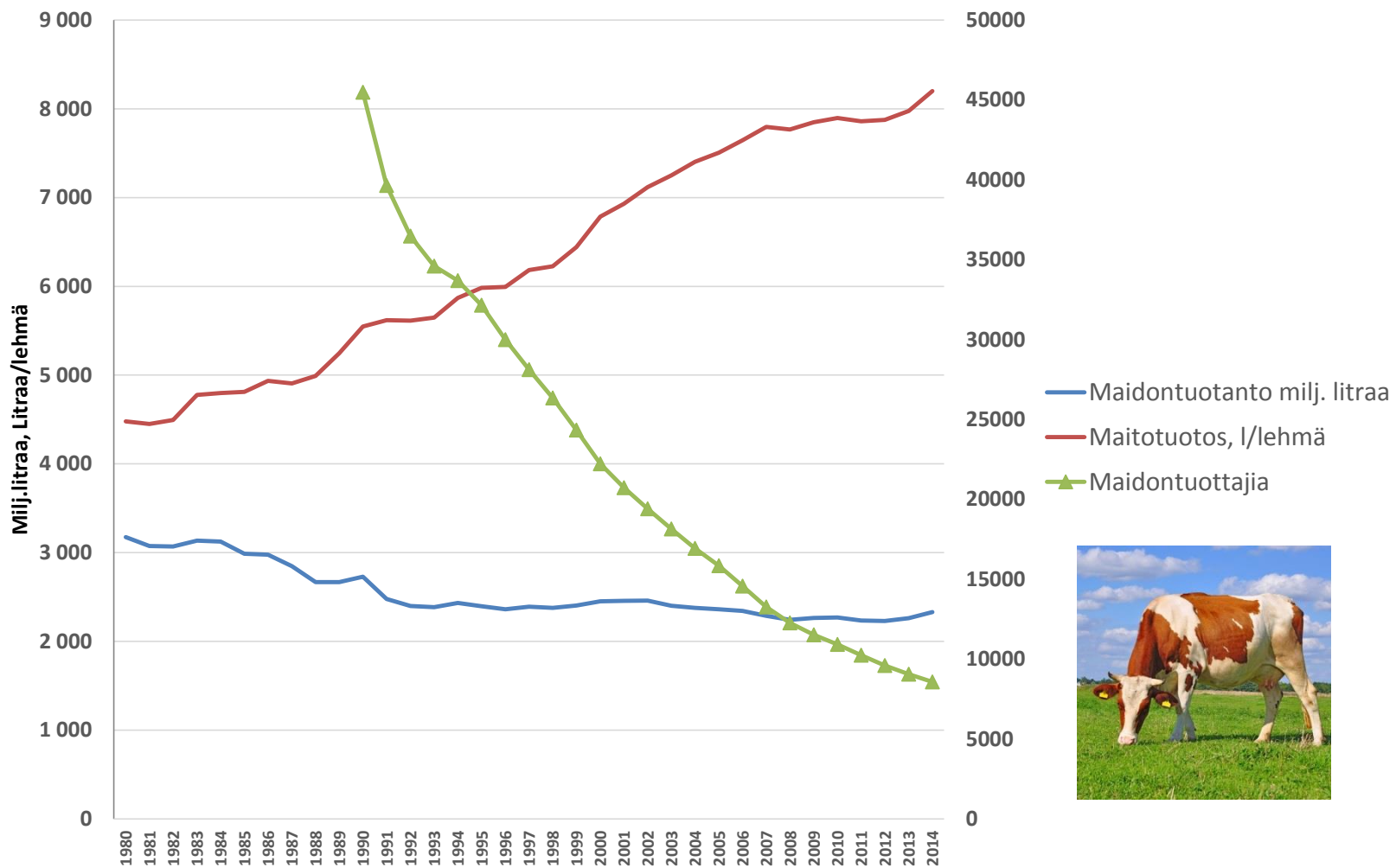

Maidontuotanto, kiintiökausi 2014/ 2015

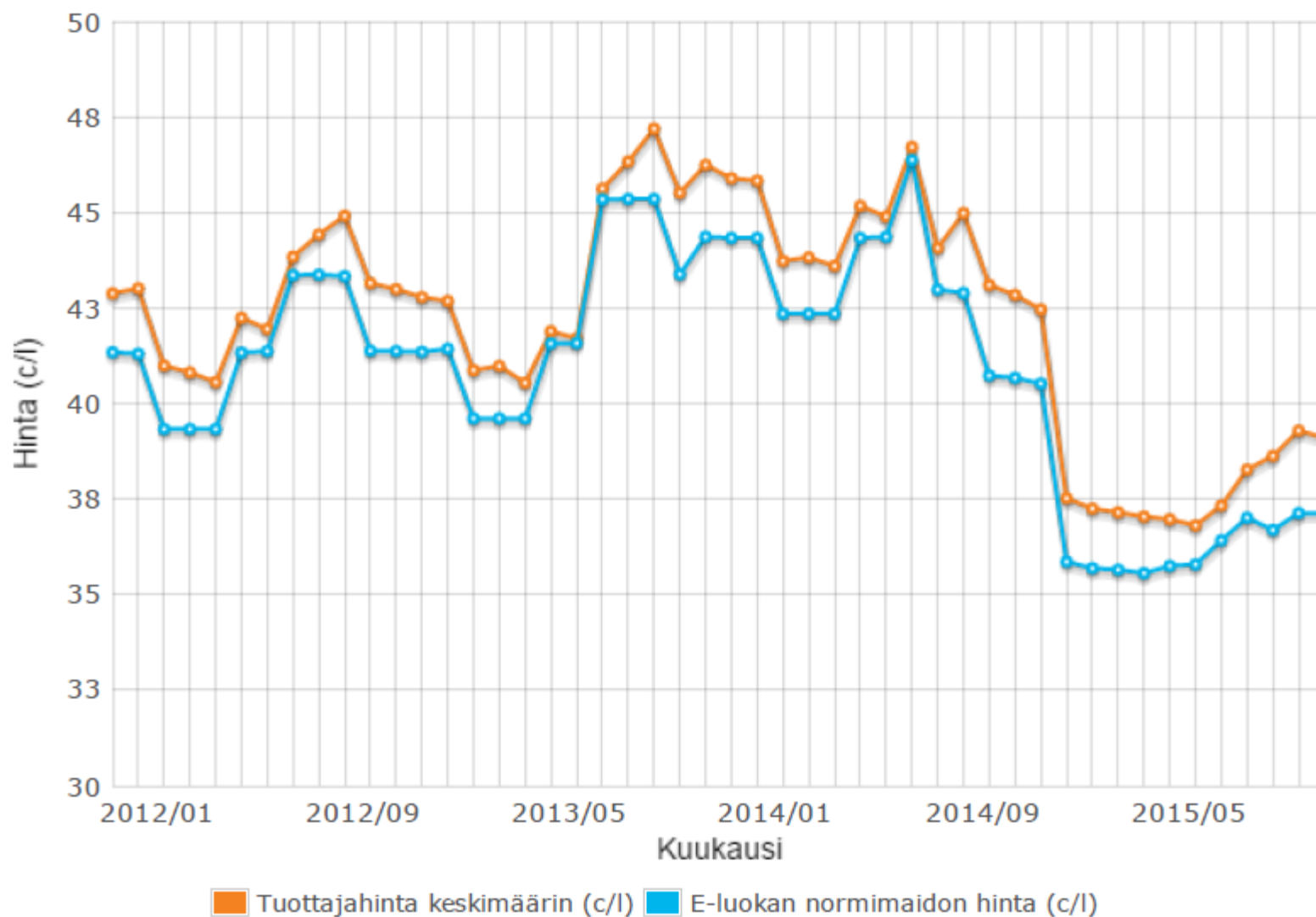
yhteensä KaseKa noin 112 milj.litraa

Maidontuotanto 1980-2015

Maidon tuottajahinnat

Lähde: SVT: Luonnonvarakeskus, Maataloustuotteiden tuottajahinnat.

Kaustisen seutu vuonna 2020

Aktiivinen elinkeinopolitiikka ja yrittäjäystävällisyys

*Kaustisen seudulla elinkeinojen kehittäminen on aktiivista ja vaikuttavaa. Alueella panostetaan alkavaan yritystoimintaan ja naisyrittäjyys vahvistuu samalla kun alueen työttömyys laskee alhaisimmalle tasolle koko Suomessa. Yritysyystävällisyyden osalta päätöksenteko on yrityslähtöistä, viestintä ja tiedottaminen toimii avoimesti. **Kehittämistoimijoiden yhteistyö** on aktiivista yritysten hyväksi niin alueellisesti kuin alueen ulkopuolelle. Lisäksi infrastruktuuri ja kaavoitus tukevat vahvasti yritys-elämää.*

Luonnonvara- ja biotalouden edelläkävijä

*Maa-, metsä-, turkis- ja elintarviketalous ovat alueella merkittäviä elinkeinoja. Avaimena kasvuun on **jalostusasteen nostaminen ja uuden teknologian ja innovaatioiden hyödyntäminen**. Samalla biotalous on noussut merkittävään asemaan alueella ja uusien energiamuotojen käyttöönotto (esim. tuulivoima) tukee Kaustisen seudun tavoitetta energian suhteen omavaraisesta seutukunnasta. **Luonnosta huipputuotteeksi maailmalle** -teema on alueen älykkään erikoistumisen perusta. Myös kasvava kaivostoiminta tukee alueen vahvaa luonnonvarataloutta.*

Suomen parasta maaseutua

Kaustisen seudulla pohjan kehitykselle ja yhteisöllisyydelle luovat myös elävät kylät ja kulttuuri sekä maaseudun uudistuminen. Tärkeää on kuntien, kulttuurituottajien ja muiden yrittäjien (erit. IT-ala) vahvempi yhteistyö kulttuurin tuotannon ja luovien alojen kehittämisessä. Lisäksi kehittynyt tietoverkko on merkittävässä asemassa. Lisäboostia alueelle tuo luontomatkailu tarjoten yksilöllisiä palvelutuotteita.

Seudun vahvuudet ja erityispiirteet

- **Rakentamisen taitaja**
  - Erityisesti puurakentaminen, taloteollisuus, rakennustuoteteollisuus
- **Biotalouden mahdollisuuksien hyödyntäjä**
  - Maatilatalous (maito ja viljakasvit) ja elintarvikkeiden jalostus
  - Turkistalous
  - Uusiutuva energia
- **Aito yrittäjien seutu**
  - Vahva yrittäjyys ja elinvoimaiset, innovatiiviset yritykset
- **Valokuituyhteyksien edelläkävijä**
- **Luovien alojen taitaja**
  - Kansankulttuurin keskus, musiikki, ICT...

Seudun mahdollisuuksia

- **Biotalous:**
  - Biomassojen hyödyntäminen ja jalostaminen
  - Vahva luonnonvara-ala, erityisesti nautakarjatalous (maidontuotanto + lihatalous)
  - Maatalouden ja metsätalouden alkutuotannon jatkojalostaminen ml. turkistalous
- **Puurakentaminen & rakentaminen ml. rakennustuoteteollisuus**
  - Suurin työllistävä teollinen ala. Puurakentaminen kasvaa suurimittakaavaisessa ja julkisessa rakentamisessa, johon alueen yrityksillä on hyvät mahdollisuudet lähteä mukaan ja laajentaa siten toimintaansa ja lisätä työpaikkoja.
- **Energia:**
  - Sähköntuotannon uudet mahdollisuudet: **tuulivoimapuistot**, hajautettu CHP uusiutuvalla energialla (metsäbiomassat, biokaasu), aurinkopaneelien kehittyminen (sijoitus suuriin maaseudun tuotantoyksiköihin)

Seudun mahdollisuuksia

- **Seudullinen** (ja maakunnallinen) **tietoverkko** poikkeuksellisen kattava (n. 1000 km valokuituverkkoa). Yhdistää kuntakeskukset, kuntien virastot, koulut ja terveydenhuollon yksiköt.
- **Yrittäjyys**
  - Vahvuuksien vahvistaminen eli vahvan pienyrittäjyyden tukeminen ja kehittäminen sekä
  - Yritysten kasvun mahdollistaminen
  - Hyvinvoivat, taloudellisesti vakaat pitkäikäiset yritykset (usein perheyriityksiä).
- **Maaseutumainen asuminen**
  - Viihtyisän, turvallisen ja rikkaan (harrastuksia, kulttuuria, tapahtumia, hyvät peruskoulut...) asumisen mahdollistaminen
- **Peruspalvelut kunnossa**
  - Julkisista palveluista huolehtiminen ja niiden toteuttaminen tehokkaasti ja uudistunein toimintamallein: sähköiset palvelut, etäpalvelut (videoneuvotteluin mm.), 3. sektori mukaan ym.

Suurhankkeet 2016

- **Tuulivoimapuistot**

- Lestijärven tuulivoimapuistot: YIT 99 voimalaa ja wpd Finland Oy 12 voimalaa. Kust.arvio yhteensä 600 milj. euroa. (sisältäen verkkorakentaminen ja Lestijärven muuntoasema)
- Toholammin tuulivoimapuisto, wpd Finland Oy, 106 voimalaa, kust.arvio 600 milj. euroa
- Halsuan tuulivoimapuisto, 80 voimalaa, Halsuan Tuulivoima Oy
- Veteli, Vetelin Tuulivoima Oy, 8 voimalaa
- Perho, Taaleritehtaan Pääomarahastot Oy, 16 voimalaa (2 aluetta, 9+7 voimalaa)
- Yhteensä 321 voimalaa ja 1,6 mrd euroa

- **Litiumkaivos, rikastamo ja lämpövoimalaitos (Keliber Oy),**

- kustannusarvio 80-100 milj. euroa

- **Toholammin Biojalostamo**

- Nurmesta vientituotteita
- Esiselvitys tehty, seuraavaksi tutkimus-, pilotointi- ja konseptivaihe 2016-2017
- ”Muutaman kymmenen miljoonan investointi”

Biojalostamo: Nurmitase nyt

Sami Selkälä

Keski-Pohjanmaa	Tuotos	Kulutus	Tase	
Halsua	9	4,4	4,5	[milj.kg/v]
Kannus	18	12,5	5,0	
Kaustinen	20	13,9	6,0	
Kokkola	56	37,4	18,6	
Kruunupyy	37	25,7	11,1	
Lestijärvi	7	4,3	2,7	
Toholampi	26	17,8	8,2	
Veteli	23	15,2	7,7	
Pohjois-Pohjanmaa				
Alavieska	11	8,3	2,2	
Haapajärvi	19	13,2	5,8	
Kalajoki	29	25,3	3,2	
Nivala	31	29,5	1,2	
Sievi	20	14,6	5,3	
Ylivieska	11	7,9	3,2	
Yhteensä	315	230	84,9	
			37%	
10% hävikillä yht. kulutus 253 milj.kg ka/v.			61,9	

Biojalostamo: Kasvupotentiaali

Sami Selkälä

	Tuoton nosto 1000	ProAgria helppo 2000	Valion arvio 3000	ProAgria 10 tilakoe 4000	MTT/Yara 6000	kg ka/ha
Keski-Pohjanmaa						
Halsua	1,5	2,9	4,4	5,8	8,8	[milj.kg ka/v]
Kannus	2,9	5,8	8,6	11,5	17,3	
Kaustinen	3,3	6,5	9,8	13,1	19,6	
Kokkola	9,2	18,4	27,6	36,8	55,2	
Kruunupyy	6,0	12,1	18,1	24,2	36,3	
Lestijärvi	1,1	2,3	3,4	4,6	6,9	
Toholampi	4,3	8,6	12,9	17,1	25,7	
Veteli	3,8	7,5	11,3	15,0	22,6	
Yhteensä	32,0	64,1	96,1	128,2	192,3	
Pohjois-Pohjanmaa						
Alavieska	1,9	3,8	5,7	7,6	11,4	
Haapajärvi	3,4	6,8	10,2	13,7	20,5	
Kalajoki	5,1	10,3	15,4	20,6	30,9	
Nivala	5,5	11,1	16,6	22,2	33,2	
Sievi	3,6	7,2	10,8	14,3	21,5	
Ylivieska	2,0	4,0	6,0	8,0	12,1	
Yhteensä	21,6	43,2	64,8	86,4	129,5	
Kaikki yht.	54	107	161	215	322	[milj.kg ka/v]

Maatilayrittäjien näkemyksiä: Maaseutuyritys 2020 –kartoitus v. 2015

- **Kyselyn (2015) perusteella selkeimmät uudet ideat ja innovaatiot liittyivät:**
  - **Erilaisiin yhteistoimintamalleihin kannattavuuden ja tehokkuuden parantamiseksi**
    - esimerkiksi uudet yhtiömallit ja ”kone- ja laiterenkaat”
  - **Uusiin ja laajentuviin liiketoimintamalleihin**
    - esimerkiksi aurinkoenergia ja biokaasutus
  - **Erikoistumiseen**
    - esimerkiksi erikoiskasvit teollisuuden raaka-aineiksi
  - **Tuotteiden jatkojalostukseen**
    - esimerkiksi elintarvikkeet sekä
  - **Toimintavarmuuden ja työssä jaksamisen parantamiseksi**
    - esimerkiksi työosuuskunnat

Kiinnostus tuotekehitykseen ja jatkojalostukseen

	Vastaus	Lukumäärä	Prosentti	20%	40%	60%	80%	100%
1.	Ei kiinnostusta	41	52,56%					
		59	64,84%					
2.	Elintarvikkeet	10	12,82%					
		8	8,79%					
3.	Biokemialliset tuotteet (esim. uuteaineet)	4	5,13%					
		2	2,20%					
4.	Energia	17	21,79%					
		19	20,88%					
5.	Luonnontuotteet (esim. marjat, kävyt)	12	15,38%					
		4	4,40%					
6.	Ravinteitten hyötykäyttö	12	15,38%					
		9	9,89%					
7.	Muu, mikä	0	0,00%					
		2	2,20%					

 Vertailuryhmä: Muu päätuotantosuunta

 Vertailuryhmä: Maidontuotanto

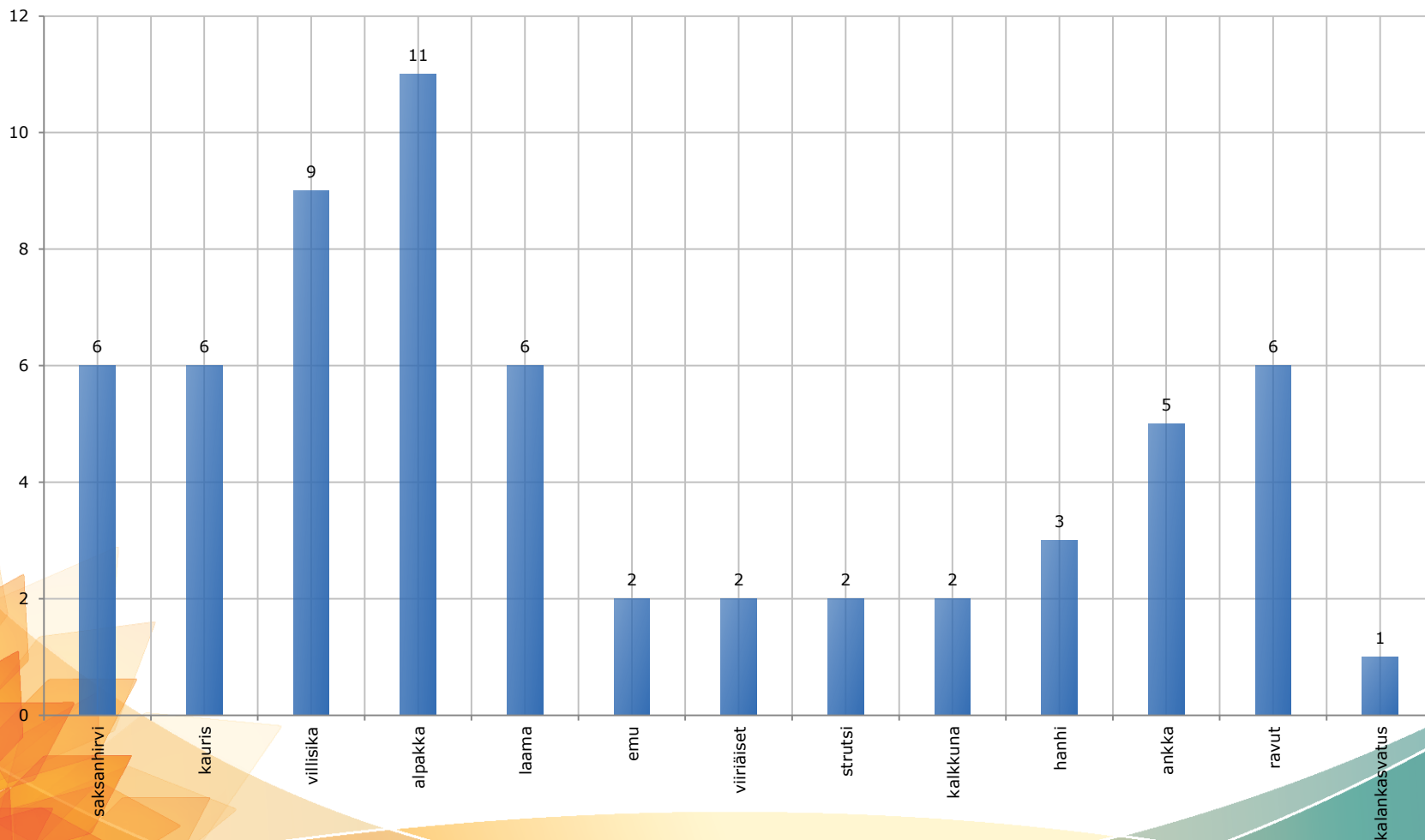
Maatilayrittäjien näkemyksiä: Maaseutuyritys 2020 –kartoitus v. 2015

- Haastattelujen perusteella **kiinnostus erikoiseläimistä kohdistui pääasiassa mehiläisiin sekä matkailua tukevaan eläinkasvatukseen**
- **Hunajantuotannon kehittäminen** alueellamme on mahdollista, sillä nykyisten tuottajiemme hunajat ovat saaneet merkittävästi tunnustusta hyvillä tuotteilla. Tähän kehittämiseen lukeutuu myös muiden mehiläisistä saatavien tuotteiden jalostus ja markkinointi, kuten mehiläisvaha ym.
- **Matkailua tukeva eläinkasvatus** on mahdollisuus siihen, että erilaisiin eläimiin tutustuminen tulee olemaan osana koulujen opintosuunnitelmia.
- Maaseudun vahvuuksina nähtiin **maaseudun elämyksellisyys ja luonnon läheisyys**. Elämyspalveluihin haluttiin satsata lisää voimavaroja ja Green Care -koulutuksesta oltiin kiinnostuneita.

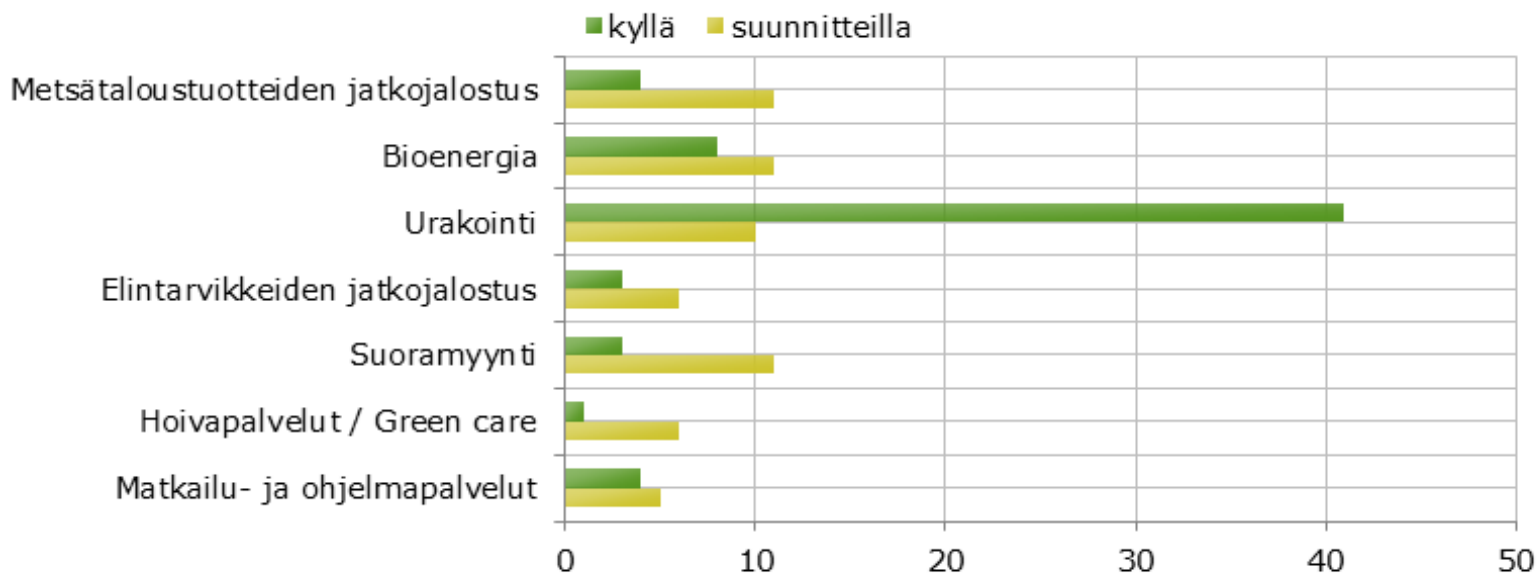
Maatilayrittäjien näkemyksiä: Maaseutuyritys 2020 –kartoitus v. 2015

Kiinnostus erikoiseläinten kasvatukseen (n = 28)

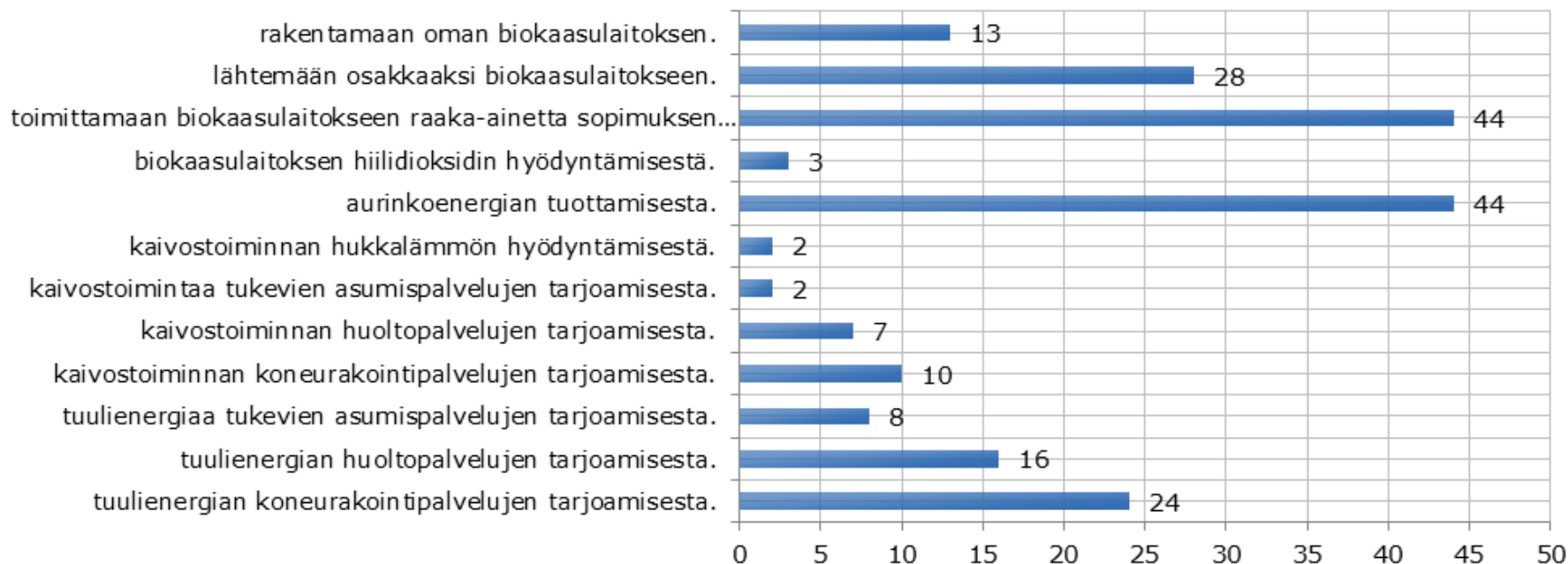
Maatilayrittäjien näkemyksiä: Maaseutuyritys 2020 –kartoitus v. 2015

Muu yritystoiminta/suunnitteilla oleva muu yritystoiminta (N=89)

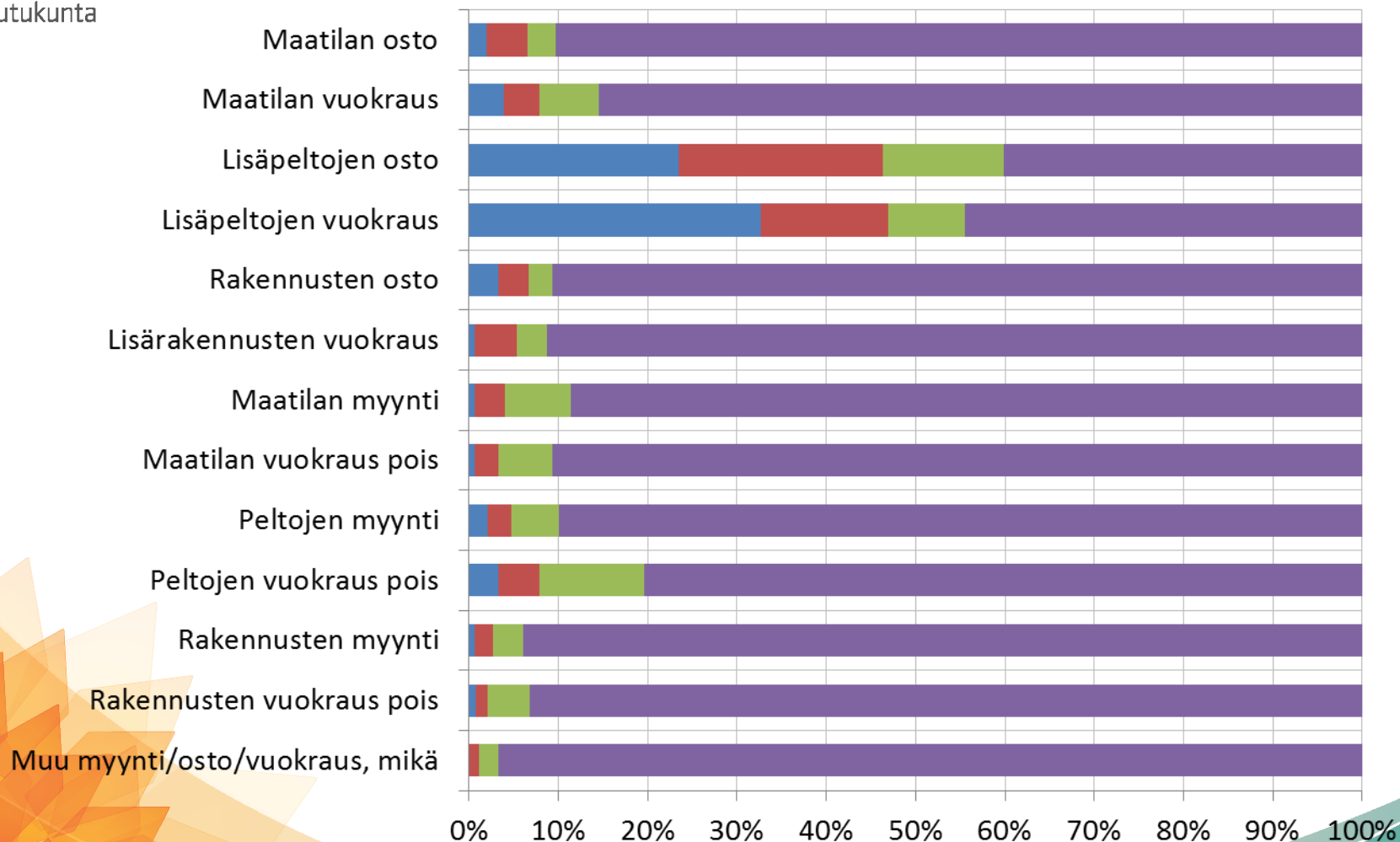
Maatilayrittäjien näkemyksiä: Maaseutuyritys 2020 –kartoitus v. 2015

Energian tuottamiseen liittyen kiinnostaa: (n = 86)

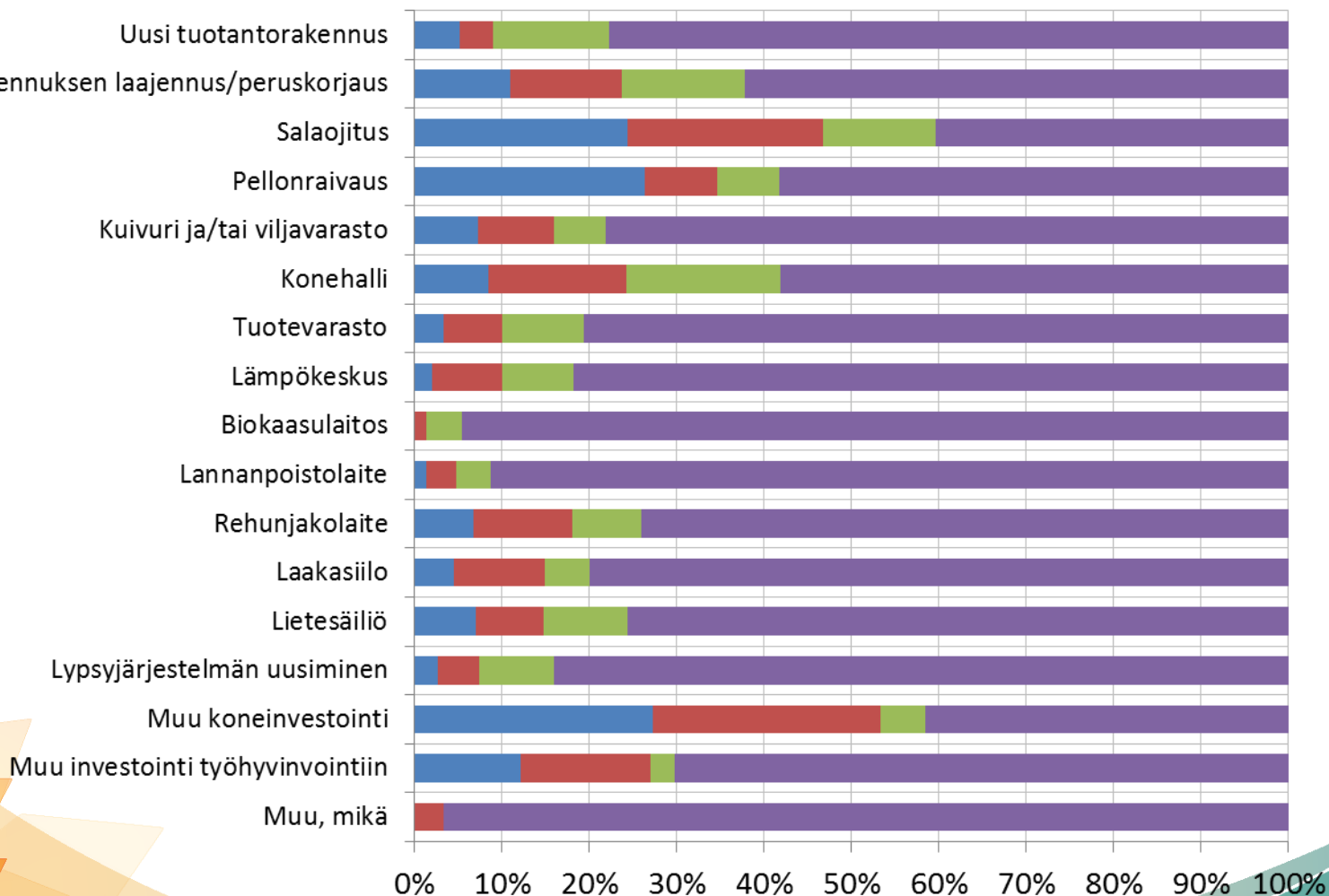
Toiminnan muutosten /kehittämisen ajankohtaisuus (N=171)

■ 2 vuoden sisällä ■ 2-5 v. sisällä ■ 5-10 v. sisällä ■ Ei ajankohtainen

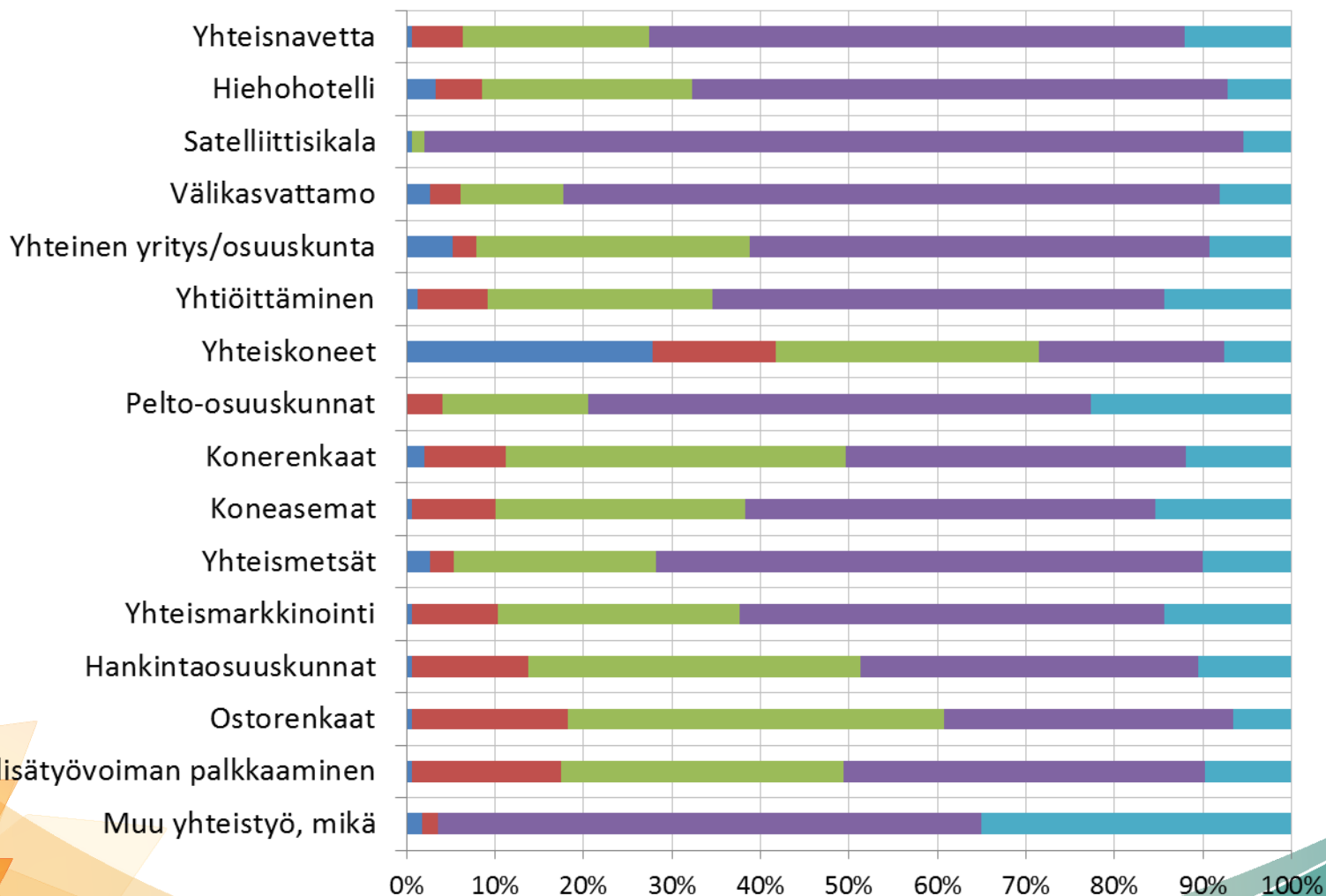
Investointien ajankohtaisuus (N=172)

■ 2 v. sisällä ■ 2-5 v. sisällä ■ 5-10 v. sisällä ■ Ei investoida / ei ajankoht.

Oletko kiinnostunut seuraavista yhteistyömuodoista: (N=168)

■ On jo käytössä ■ Kiinnostaa paljon ■ Kiinnostaa jonkin verran ■ Ei kiinnosta lainkaan ■ En osaa sanoa

Kaustisen seudun Elinvoimaohjelma 2016-2020

"Kunnan vireyden ja kehityksen takaajaksi ei riitä elinkeinopolitiikka. Tarvitaan elinvoimaa. Se on leipää ja sirkushuveja, määrittelee FCG:n toimialajohtaja Jarmo Asikainen.

Työpaikkoja ja asukkaita, mutta myös yhteisöllisyyttä, turvallisuutta ja viihtymistä, ennen muuta elämänuskoa ja tulevaisuuteen suuntautumista, Asikainen kuvailee."

(Kuntalehti 5/2015)

Kaustisen seudun Elinvoimaohjelma 2016-2020

▪ Ohjelman sisällölliset tavoitteet

- Yhteisen kehitysvision terävöittäminen seudun elinvoiman ja uudistumisen kehittämiseen
- Seudullisen kehittämisen painopisteiden ja toimenpiteiden määrittäminen kuntien vahvuuksien ja tavoitteiden pohjalta

▪ Vaikuttavuustavoitteet

- Kehittämistyön ohjaaminen ja kohdistaminen seudun tarpeisiin
- Resurssien käytön tehostaminen
- Seutukunnan, kuntien ja muiden kehittämisorganisaatioiden muodostaman kokonaisuuden yhtenäisyyden ja synergian parantaminen seudun kehittämiseksi
- Kaustisen seudun elinvoiman parantuminen

Ohjaava työkalu seudulliselle aluekehittämistyölle, elinkeinoelämän kehittämiselle, kuntien yhteistoiminnan edistämiseksi ja seudun edunvalvontaan kuntien omia strategioita ja kehittämistoimia tukien

Kunnat saavat ”eväitä” ja tukea omien strategioidensa laatimiseen ja toteuttamiseen

Yrittäjyyttä ja työtä

- Luonnontuotteiden hyödyntäminen / Elintarvikeala
  - FinnSpring, Leader, Bullberry, hunajayrittäjät
- Hoiva-ala?
  - green care
- Elämykset ja matkailu
  - Erä- ja metsästysmatkailua
  - Majoituspalvelut
  - Tapahtumat? Eivät perustu luonnon hyödyntämiseen
  - Ohjelmapalveluissa mahdollisuuksia valtavasti
  - Maisema ja hiljaisuus
- Puun hyödyntäminen
  - pienimuotoinen puusepänteollisuus
- Luonnontuotteisiin perustuva käsityöyrittäjyys
- Maaperäainesten hyödyntäminen
  - esim. turvehoidot ja kauneuden ja terveyden hoito
  - Lumi ja jää: Lestijärven jäägolf
- Maatilayrittäjät

Yrittäjyyttä ja työtä

Maatalousyritysten toimipaikkojen lukumäärä Keski-Pohjanmaalla

Lähde: Tilastokeskus - Toimipaikkatilastot
Toimialaluokitus TOL2008
2007-2013

02 Metsätalous ja puunkorjuu	53	51	52	66	59	50	109
02100 Metsänhoito	5	6	4	7	7	9	30
02200 Puunkorjuu	36	33	36	42	36	31	41
02300 Luonnon tuotteiden keruu	4	4	5	5	5	3	16
02400 Metsätaloutta palveleva toiminta	8	8	7	12	11	7	22

Mitä tehdään parhaillaan?

- **Maatilatalouden kehittämishankkeita**
- **Biotalousen kehittämishankkeita**
  - Toholammin biojalostamo
  - Biokaasulaitos-hankkeet
- **Riista- ja eräkoulutus, Perho**

Johtopäätöksiä

- **Luonnontuotteiden kehittäminen uudeksi liiketoiminnaksi on otettava ”tosissaan”**
  - Biotalous on koko luonnon hyödyntämistä, ei vain metsätaloutta
  - Omaa, täällä pysyvää raaka-ainetta ei ole hyödynnetty ja jalostettu
  - **Elinvoimaohjelmaan?**
- **Alan kehittäminen soveltuu hyvin seudun vahvuuksiin ja mahdollisuuksiin**
  - Toimintaympäristö, luonto, puhtaus, erämatkailu, kalastus...
  - Metsää, peltoja, jokia ja järviä, soita ja erämaata...
  - Tuottaisi kaivattua lisäarvoa seudun bkt:lle
- **Alan kehittäminen soveltuu hyvin seudun elinkeinorakenteeseen ja eri toimialoille**
  - Vahva pienyrittäjäyys ja perheyrittäjäyys
  - Maatilatalouden tukena ja lisämahdollisuutena & -tulona
  - Matkailun osana ja perustana
- **Alan kehittymiselle löytyy jo palveluja, puitteita ja käynnissä olevaa yritystoimintaa**
  - Yrityspalvelut ja TKI –palvelut
  - Pienyritykset ja vientiyritykset

Haasteita

- **Toimintaympäristön vahvuudet ja edellytykset?**
  - Onko alueella ainutlaatuisia vahvuuksia tai mahdollisuuksia, mitä muualla ei ole?
- **Harrastuksesta kokopäivätyöksi?**
  - Riittävän tulopohjan varmistaminen
  - Alkurahoitus elämiseen, kehittämiseen ja investointeihin
- **Marjanpöiminnasta teolliseksi toiminnaksi?**
  - Tuotekehitys: jalostusasteen nostaminen myytävälle tuotteille
  - Tuotantoteknologia, volyymi ja tuotantokapasiteetti
  - Hinnoittelu ja kate
  - Markkinointi ja myynti: kotimaa vai kansainvälistyminen?
  - Logistiikka
- **Yksin vai yhdessä yrittämistä?**
  - Verkostot ja arvoketjut
  - Osuuskunnat ja yrityskumppanuudet
- **Julkista rahoitusta ja palveluja on, mutta onko yksityistä pääomaa?**